



Ein cyf/Our Ref: AL1501

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Delyth Jewell AS
Cadeirydd y Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg,
Chwaraeon a Chysylltiadau Rhyngwladol

5 Mehefin 2024

Annwyl Delyth

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 8 Mai ynglŷn â diogelu'r casgliadau cenedlaethol.

Mae'r casgliadau cenedlaethol mae Amgueddfa Cymru, Llyfrgell Genedlaethol Cymru a Chomisiwn Brenhinol Henebion Cymru (y Comisiwn Brenhinol) yn gofalu amdanynt yn perthyn i bob un ohonom. Maent yn rhan annatod o'n treftadaeth ac rwy'n cymryd eu diogelwch o ddifri.

Ers cael fy mhenodi'n Ysgrifennydd y Cabinet ddiwedd mis Mawrth, rwyf wedi cyfarfod â Chadeiryddion a Phrif Weithredwyr Amgueddfa Cymru, y Llyfrgell Genedlaethol a'r Comisiwn Brenhinol. Rwyf wedi cael sicrwydd bod y casgliadau yn eu gofal yn ddiogel ar hyn o bryd. Fodd bynnag, rwy'n llwyr werthfawrogi bod angen cynllunio fel mater o frys i fynd i'r afael â phroblemau tymor hir mewn perthynas â chynnal a chadw. Rwyf wedi ymweld â'r Amgueddfa Genedlaethol, Caerdydd ac Amgueddfa Lechi Cymru ac rwy'n bwriadu ymweld â safleoedd eraill Amgueddfa Cymru cyn gynted ag y gallaf. Rwyf hefyd wedi ymrwymo i ymweld â'r Llyfrgell Genedlaethol a'r Comisiwn Brenhinol yn ystod toriad yr haf. Mae'r ymweliadau hyn yn fy ngalluogi i gwrdd â'r staff arbenigol sy'n gofalu am ein casgliadau cenedlaethol mor ddiwyd, i weld â llygaid fy hun unrhyw waith cynnal a chadw sydd ei angen.

Cynnal ystâd sy'n heneiddio

Mae Amgueddfa Cymru a'r Llyfrgell Genedlaethol yn wynebu heriau sylweddol o ran cynnal eu hadeiladau eiconig a hanesyddol. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae fy rhagflaenwyr wedi cynyddu eu cyllidebau cyfalaf yn sylweddol. Y flwyddyn ariannol hon mae Amgueddfa Cymru yn derbyn grant cymorth cyfalaf gwerth £5,000,000, gyda £4,731,000 ohono ar gyfer cynnal a chadw. Mae hyn yn gynydd sylweddol o'r £600,000 a dderbyniwyd yn 2015/16. Mae Amgueddfa Cymru wedi derbyn grant cymorth cyfalaf gwerth cyfanswm o £22.5 miliwn yn y pum mlynedd hyd at a chan gynnwys 2024/25.

Mae'r Llyfrgell Genedlaethol yn parhau i dderbyn £2,000,000 o gymorth grant cyfalaf y flwyddyn ariannol hon, gyda £1,695,000 ohono ar gyfer cynnal a chadw. Yn ystod y pum mlynedd hyd at a chan gynnwys 2024/25, mae'r Llyfrgell Genedlaethol wedi derbyn £11,765,000 mewn cymorth grant cyfalaf ar gyfer cynnal a chadw.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Lesley.Griffiths@llyw.cymru
Correspondence.Lesley.Griffiths@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Yn ogystal â'u cymorth grant, rydym hefyd yn darparu cyllid grant arall i Amgueddfa Cymru a'r Llyfrgell Genedlaethol i fynd i'r afael â chynnal a chadw â blaenoriaeth, gwella eu hystadau ac ar gyfer storio. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae hyn wedi cynnwys:

- £2,000,000 yn 2023/24 i fynd i'r afael â phroblemau cynnal a chadw tymor hir ar safleoedd Amgueddfa Cymru ac i fwrw ymlaen ag ailddatblygu Amgueddfa Lechi Cymru.
- £500,000 yn 2022/23 ar gyfer system dân newydd yn y Llyfrgell Genedlaethol i sicrhau diogelwch ei chasgliadau a £250,000 arall yn 2023/24 ar gyfer gwaith cynnal a chadw â blaenoriaeth. Mae hyn yn ychwanegol at y £1,500,000 y mae'r Llyfrgell Genedlaethol yn ei dderbyn rhwng 2023 a 2025 ar gyfer ailddatblygu storffeydd casgliadau.
- £1,250,000 ar gyfer Amgueddfa Cymru a £920,000 i'r Llyfrgell Genedlaethol rhwng 2022 a 2025 ar gyfer gwaith datgarboneiddio.

Fodd bynnag, hyd yn oed gyda'r cyllid cyfalaf cynyddol rydym wedi'i ddarparu yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae angen cymorth pellach. O ystyried maint y gwaith sydd ei angen a phwysigrwydd y sefydliadau hyn i bobl Cymru, credaf fod angen mynd i'r afael â'r mater hwn nawr drwy gydweithredu ar draws y Llywodraeth, yn hytrach nag un adran yn unig yn gwneud y gwaith. Mae hyn yn rhywbeth y cyfeiriwyd ato hefyd yn eich llythyr, ac mae'n cyd-fynd ag un o nodau canolog Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru), i greu 'Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu'. Mae hwn yn nod sy'n rhan annatod o bortffolios polisi ar draws Llywodraeth Cymru.

Rwy'n cydnabod yr ôl-groniad cynnal a chadw sylweddol sydd gan Amgueddfa Cymru ar draws ei hystâd. Fel rhan o'r cyllid cyfalaf uwch a roddwyd gennym, cafodd arolygon cyflwr eu diweddarau i roi gwybodaeth fwy diweddar inni, ac i Amgueddfa Cymru, am gyflwr yr ystâd yn ogystal â'r ôl-groniad cysylltiedig o waith oedd ei angen. Yn 2022, cyfanswm yr ôl-groniad a gwaith cynnal a chynnal a oedd ei angen yn y dyfodol gan Amgueddfa Cymru oedd £66.8 miliwn. Er bod trafodaethau ynghylch materion cynnal a chadw ar draws yr ystâd ehangach yn parhau, y flaenoriaeth yw'r Amgueddfa Genedlaethol, Caerdydd. Rhwng 2020 a 2023, mae £3,000,000 o gymorth grant wedi ariannu dau brosiect mawr ar doeon Amgueddfa Cymru, Caerdydd sydd wedi mynd i'r afael â rhannau o'r toeon lle mae cryn dipyn o ddŵr yn gollwng. Fodd bynnag, mae pryderon difrifol o hyd ynghylch ei seilwaith mecanyddol, trydanol a phlymio sy'n heneiddio ac effaith dŵr yn gollwng oherwydd problemau eraill mewn perthynas â'r to. Mae cydweithwyr yn yr Amgueddfa o'r farn y byddai £30,000,000 ychwanegol dros chwe blynedd yn mynd i'r afael â'r broblem, ac maent yn gweithio gyda fy swyddogion i ddatblygu achos busnes ffurfiol i'w gyflwyno i Lywodraeth Cymru yn gofyn am y cyllid hwn. Wrth baratoi ar gyfer hyn, mae fy swyddogion wedi bod yn gweithio gyda'u cydweithwyr cyllid i nodi'r holl opsiynau ariannu sydd ar gael.

Mae hefyd gan y Llyfrgell Genedlaethol broblemau sylweddol gyda'i tho ac mae angen £3,000,000 ychwanegol arni i fynd i'r afael â'r rhain. Unwaith eto, mae fy swyddogion yn gweithio gyda chydweithwyr yno i ddatblygu cynllun i fynd i'r afael â'r broblem hon, yn ogystal â datblygu gwell dealltwriaeth o anghenion cynnal a chadw ehangach y Llyfrgell Genedlaethol dros y blynyddoedd nesaf.

Gall diwylliant gyfrannu, ac ychwanegu gwerth, at gyflawni nodau polisi ehangach, gan gynnwys iechyd a lles, addysg, mynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd, yr argyfwng natur a'r economi. Felly, rwyf hefyd wedi dechrau cynnal trafodaethau â'm cydweithwyr yn y Cabinet.

Cadw staff arbenigol

O'm hymweliadau, rwyf wedi gweld yn uniongyrchol arbenigedd a sgiliau'r staff yn ein sefydliadau sy'n allweddol wrth sicrhau bod ein casgliadau cenedlaethol yn ddiogel ac yn hygyrch. Setliad cyllideb 2024/25 oedd y mwyaf heriol yr ydym wedi'i weld ers datganoli. Gwnaethom weithredu i liniaru'r gwaethaf o'r pwysau ar gyllideb yn y sector diwylliant, fodd bynnag, mae ein cyllideb hyd at £700 miliwn yn llai mewn termau real na phan gafodd ei gosod yn 2021. Bu rhaid inni wneud penderfyniadau anodd iawn i ganolbwyntio cyllid ar wasanaethau cyhoeddus craidd, gan gynnwys y GIG. Gwelodd Amgueddfa Cymru, y Llyfrgell Genedlaethol a'r Comisiwn Brenhinol ostyngiad o 10.5% yn eu refeniw grant cymorth ar gyfer 2024/25. Yn dilyn y cyhoeddiad ar y gyllideb ddrafft ar 19 Rhagfyr 2023, mae cydweithwyr ym mhob un o'r cyrff hyd braich wedi gorfod gwneud penderfyniadau anodd ynghylch sut i ddefnyddio eu gweithlu i sicrhau eu bod yn gallu gweithredu o fewn eu cyllideb ddiwygiedig a pharhau i wasanaethu pobl Cymru.

Ein blaenoriaeth nawr yw cadw swyddi. Rydym wedi ail-flaenoriaethu cyllid refeniw a ddyrannwyd i gyflawni'r Strategaeth Ddiwylliant yn 2024/25 i liniaru colli swyddi, gan gynnwys yn Amgueddfa Cymru a'r Llyfrgell Genedlaethol. Ers cyhoeddi'r gyllideb ddrafft, daethpwyd o hyd i gyllid ychwanegol i'r Comisiwn Brenhinol hefyd.

Digideiddio

Mae digideiddio yn allweddol i wneud y casgliadau cenedlaethol yn fwy hygyrch i bobl yng Nghymru a'r tu hwnt. Rwyf wedi cael fy ysbrydoli gan y trafodaethau a ges i ag Amgueddfa Cymru, y Llyfrgell Genedlaethol a'r Comisiwn Brenhinol am y mater hwn. Rydym yn buddsoddi tua £1.3 miliwn dros dair blynedd mewn prosiectau digidol, gan gynnwys cefnogi Archif Ddarlledu Cymru yn y Llyfrgell Genedlaethol a digideiddio'r Casgliad Cenedlaethol o Ffotograffau Awyr yn y Comisiwn Brenhinol. Yn ogystal, erbyn mis Ebrill 2025, bydd Celf ar y Cyd yn cynnwys y casgliad celf gyfoes genedlaethol wedi'i ddigideiddio'n llawn, sy'n hygyrch i unrhyw un, unrhyw le, ar unrhyw adeg. Mae'r cyfleoedd sy'n deillio o ddigideiddio yn rhywbeth y byddaf yn parhau i'w trafod a'i harchwilio gyda'n sefydliadau diwylliant.

Rwy'n gwbl ymwybodol o'r heriau y mae cyrff hyd braich ein diwylliant yn eu hwynebu. Disgwylir i'r pwysau ariannol yr ydym yn gweithio oddi danynt barhau ac nid oes atebion hawdd i fynd i'r afael â'r heriau hyn. Mae Llywodraeth y DU yn bwriadu i'r wasgfa hon ar wariant cyhoeddus barhau dros y blynyddoedd nesaf ac yn seiliedig ar eu cynlluniau bydd ein cyllideb yn is fesul person mewn termau real yn 2028/29 nag yr oedd yn 2022/23. Felly, mae'n rhaid inni weithio gyda'n gilydd ar draws y llywodraeth a gyda'n sefydliadau cenedlaethol i ddod o hyd i ffordd ymlaen.

Mae ein casgliadau cenedlaethol yn rhan annatod o'n treftadaeth. Byddaf yn parhau i chwarae fy rhan i sicrhau eu bod yn ddiogel ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Yn gywir,



Lesley Griffiths AS/MS

Ysgrifennydd y Cabinet dros Ddiwylliant a Chyfiawnder Cymdeithasol
Cabinet Secretary for Culture & Social Justice